

АЛЕКСЕЄВСЬКІ КРАЄЗНАВЧІ ЧИТАННЯ

Матеріали
науково-практичної конференції,
присвяченої 135-річчю
від дня народження
професора І.І. Танатара

Мелітополь - 2016

Запорізька обласна державна адміністрація
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Мелітопольське національно-культурне караїмське товариство «Джамаат»
Громадська організація «Спілка краєзнавців Мелітопольщини»
Мелітопольський відділ Географічного товариства України

АЛЕКСЄЄВСЬКІ КРАЄЗНАВЧІ ЧИТАННЯ

Матеріали науково-практичної конференції,
присвяченої 135 –річчю від дня народження
професора Й.І. Танатара

Мелітополь - 2016

УДК 908 (477.64) (06)
ББК 26.891 (4Укр - 4Зап- 2Мел) я 5
А 47

Рекомендовано до друку Вченою радою природничо-географічного факультету від 26.08.2016 р. протокол №1

Редакційна колегія:

Молодиченко В.В. – ректор Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, доктор філософських наук, професор

Арабаджи О.С. – проректор із заочно-дистанційної форми навчання Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, кандидат географічних наук, доцент

Даценко Л.М. – декан природничо-географічного факультету Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, доктор геологічних наук, професор

Левада О.М. – кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму, соціально-економічної географії та краєзнавства Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Резнік В.І. – голова громадської організації «Спілка краєзнавців Мелітопольщини»

А 47 **Алексєєвські краєзнавчі читання:** Матеріали наук.-практ. конф., присвяченої 135-річчю від дня народження професора Й.І. Танатара / Відп. ред. О.С. Арабаджи. – Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. – 142 с.

ISBN 978-617-7346-49-3

Конференція присвячена 135-річчю від дня народження видатного вченого та педагога, засновника відомої в світі рудної школи, першовідкривача жовтоводських уранових руд, дослідника криворізьких родовищ залізних руд, доктора геологічних наук, професора Йосипа Ісааковича Танатара. До збірки включені спогади рідних та колег про славетного мелітопольця, матеріали, присвячені історичній спадщині краю, суспільно-географічному аналізу, геологічним та рекреаційно-туристичним дослідженням, екологічним та природоохоронним проблемам регіону та краєзнавчому вихованню молоді.

Всі матеріали подано у авторській редакції. Відповідальність за підбір і виклад фактів у статтях несуть самі автори. Висловлені в статтях думки не обов'язково збігаються з точкою зору редакційної колегії.

ISBN 978-617-7346-49-3

УДК 908 (477.64) (06)

ББК 26.891 (4Укр - 4Зап- 2Мел) я 5

© Автори матеріалів, 2016

ЗМІСТ

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ Й.І. ТАНАТАРА

<i>Екатерина Танатар</i> Tanatar Melitopolensi (Йосиф Танатар из Мелитополя).....	6
<i>Ганна Швидько</i> Вітчизняне і міжнародне інтелектуальне коло спілкування професора Йосипа Ісааковича Танатара.....	17
<i>Владимир Баранов</i> Палеодюны Северного Приазовья – как источники железной руды и каменного материала для изготовления культовых сооружений.....	21
<i>Світлана Новгородська</i> Комплекс речей Йосипа Ісааковича Танатара в колекції Мелітопольського міського краєзнавчого музею	25

ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА МЕЛІТОПОЛЬЩИНИ

<i>Александр Алексеев</i> Садовод Бердянского образцового степного лесничества	28
<i>Виктор Исмаилов</i> Медовые россыпи самоцветов	31
<i>Ганна Калашишникова</i> Павло Ловецький – видатна постать Запорізького краю.....	34
<i>Владимир Резник, Светлана Себастьянская</i> Гидрологическая, медицинская и санитарно-гигиеническая характеристика водолечения в Северной Таврии XIX века	38
<i>Татьяна Савина</i> Дорога труда и радости.....	42
<i>Валентина Тимашова</i> Профессор Нина Абелевна Войлошникова - сподвижниця географического образования в г. Мелитополе.....	45

СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Олена Арабаджи</i> Міжкультурна інтеграція Мелітополя як чинник перспективного розвитку міста.....	50
<i>Михайло Момот, Олена Арабаджи</i> Проблеми націєтворення в умовах сучасного українського суспільства	52
<i>Анатасія Кондратенко</i> Територіально-галузева структура інвестицій в економіку Запорізької області.....	54
<i>Ольга Левада, Ірина Боговін</i> Основні тенденції ринку праці в м. Мелітополь.....	56
<i>Михайло Сажисв</i> Соціально-культурні аспекти національної політики України.....	59
<i>Михайло Сажисв, Ганна Денисова</i> Ключова проблема тіньової економіки в Україні	63

Тетяна Терещенко

Проблеми та перспективи сталого розвитку Покровського району
Дніпропетровської області 67

Ірина Донець, Миколай Стецишин, Даріна Хомотюк

Роль краєзнавства у вихованні молоді..... 69

Надія Хавер

Самореалізація та розвиток особистості учня шляхом використання потенціалу
краєзнавства Херсонської області 71

РЕГІОНАЛЬНИЙ ГЕОГРАФО-ЕКОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Наталія Барабоха, Олексій Барабоха

Природно-заповідний фонд міста Мелітополя: минуле, сьогодення, майбутнє..... 74

Володимир Воровка, Віктор Демченко

Стратегія природничих наукових досліджень в межах Українського Приазов'я..... 76

Світлана Гришко

Ландшафтна структура Радивонівського лісового масиву 79

Валерія Зав'ялова, Юлія Іваненко

Екологічні проблеми ґрунтів м. Мелітополь і Мелітопольського району 83

Катерина Малініна

Український заповідник – Хомутівський степ 86

Левон Ордян, Дарина Оболенська, Оксана Яременко

Оцінка рівня забруднення поверхневих і підземних вод Херсонської області..... 88

Маргарита Підгайна

Еколого-геологічна обстановка Херсонської області 90

Лариса Прохорова, Анастасія Гайдук

Парк як важливий архітектурно-ландшафтний комплекс в межах урболандшафта
(на прикладі Центрального міського парку м.Мелітополь)..... 95

Лариса Прохорова, Вікторія Усольцева

Вплив полезахисних лісосмуг на інтенсивність дефляційних процесів
(на прикладі Мелітопольського району) 98

Геннадій Тамбовцев, Юлія Довженко

Экологическая оценка территории в районной планировке и ее значение..... 100

Маргарита Янєва

Еколого-біологічна характеристика популяції судака Каховського водосховища..... 103

ГЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА, МЕТОДИКА

Людмила Даценко, Тетяна Зав'ялова

Тектонічна будова Мелітопольського району..... 107

Ганна Денисова, Лариса Прохорова

Аналіз геоекологічного стану берегової зони Азовського моря в районі міста Генічеськ 109

Олександр Поляшов, Анастасія Клименко

Фракционный анализ пляжевых отложений в устье реки Берда..... 111

Лариса Прохорова

Деякі факти до історичного нарису щодо формування морської геології в Україні
(кінець 19- середина 20 сторіччя) 114

Лариса Прохорова, Катерина Неберекутіна

Геолого-екологічний стан Сергіївського залізорудного родовища (Приазовського району) 116

Юрій Хоменко, Алена Мунтян

Экспресс-оценка количественного содержания минералов в россыпных отложениях..... 119

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ*Ірина Арсененко*

Мотиваційні аспекти організації екскурсійної діяльності в Запорізькому регіоні 121

Олег Байтеряков, Дмитро Передрій

Розподіл рекреаційних погод курорту Кирилівка в 2011-2015 рр. 124

Тетяна Сапун

Фізико-хімічна характеристика родовища лікувальних грязей озера Велике..... 128

Олеся Топалова, Владислав Гончаров

Перспективи розвитку адаптивного туризму в національних природних парках України 131

Юрій Хоменко, Александр Поляшов

Геологические факторы как основа формирования туристской мотивации 134

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ 138

вздовж автошляхів із високою інтенсивністю руху. Внаслідок таких явищ, як викиди вихлопних газів та осадження навколо доріг розвіяного сипучого матеріалу, відбувається забруднення рослинності, ґрунтів, і як наслідок, порід зони аерації та ґрунтових вод; змінюється тепловий режим. Найбільш інтенсивне забруднення спостерігається в межах населених пунктів, де рух автотранспорту максимальний (мм. Херсон, Цюрупінськ, Скадовськ, Генічеськ, Армянськ). Поблизу автодоріг в ґрунтах виявлено вміст свинцю вище кларкового в 10

разів, міді – в 8разів. Внаслідок забруднення ґрунтів в придорожній смузі проведення сівоборотів та випас худоби на відстані ближче чим 100 м, не рекомендується.

На основі вище викладеного матеріалу доходимо висновку, що нестійка еколого-геологічна обстановка Херсонської області визначається інтенсивним розвитком сільського господарства, діяльністю житлово-комунального комплексу, надмірно розвинутою мережею інфраструктури, нерациональним видобутком корисних копалин.

Список використаних джерел:

1. Бойко М.Ф. Екологія Херсонщини / М.Ф. Бойко, С.Г. Чорний. – Херсон: Терра, 2001. – 156 с.
2. Екологічний паспорт Херсонської області / Під ред. П.О. Поповича. – Херсон: Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Херсонській області, 2011. – 149 с.
3. Зубрицька С.А. Окремі аспекти впливу господарського комплексу Херсонської області на формування сучасної геоекологічної ситуації / С.А. Зубрицька // Регіональні проблеми України: Географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. – Херсон: ПП Вишемирський, 2004. – С. 121-126.
4. Програма моніторингу довкілля Херсонської області на 2010-2015 роки / під. ред. А.П. Гриценко. – Херсон: Херсонська обласна державна адміністрація, 2010. – 70 с.

Лариса Прохорова, Анастасія Гайдук
м. Мелітополь

ПАРК ЯК ВАЖЛИВИЙ АРХИТЕКТУРНО-ЛАНДШАФТНИЙ КОМПЛЕКС В МЕЖАХ УРБОЛАНДШАФТУ (на прикладі центрального міського парку м. Мелітополь)

Найбільш поширеною формою поліфункціонального використання архітектурно-ландшафтних комплексів в межах урболандшафтів постають міські парки культури та відпочинку. Ці міські території повинні брати на себе багато зобов'язань по утворенню та забезпеченню умов естетичного збагачення, рекреаційного дозвілля та природоохоронної діяльності, що неодмінно формує науково-практичний підхід до функціонального зонування міського парку. Саме науковий, ландшафтно-планувальний підхід до зонування цього архітектурно-ландшафтного комплексу, з урахуванням особливостей рельєфу, клімату, біорізноманіття є запорукою довгого та якісного його функціонування. Особливо це важливо для міст, які розташовані в межах

природних ландшафтів з достатньо крихким внутрішнім балансом природних компонентів (співвідношення тепла та вологи) та з високим ступенем антропогенного перетворення. Саме таким є парк ім. М. Горького – пам'ятник садово – паркового мистецтва міста Мелітополь, міста яке розташовано в межах степового ландшафту та постає потужним центром антропогенного навантаження півдня України. Міський парк культури і відпочинку є рукотворним пам'ятником природи. Головне завдання парку – збереження місцевої і екзотичної флори для степової зони. Штучні зелені насадження грають важливу роль в очищенні повітря від шкідливих газів, ґрунтозахисну, водозахисну роль тощо, а також служать місцем

відпочинку міського населення та гостей міста Мелітополь.

Виростити парк на сухому пустирі – нелегка справа. Адже нічого подібного тоді ще не знала ні практика, ні наука. Більш того, знаходилися авторитети, які саму ідею створення парку на відкритому пустирі вважали за нездійсненну і утопічну. Щоб пройти через всі труднощі, нерозуміння, щоб витримати все це, потрібна була безмежна любов до своєї справи, величезна енергія і велика праця [1].

Парк ім. Горького є унікальним антропогенним архітектурно-ландшафтним комплексом створеним в умовах сухо – степової провінції, який закладений в 20 – х роках ХХ століття. Коли в 1960 році парк було відновлено після воєнних подій, йому дали почесне звання пам'ятки садово – паркового мистецтва, адже це місце дійсно стало місцем багатьох значних для історії міста подій. А з 1972 року був визнаний як природно – заповідний об'єкт державного значення. В 2005 і 2006 роках парк входив до числа 8 парків України, які за досягнення видатних успіхів у роботі був удостоїн почесної нагороди «Золоте дерево». В 2008 році для парку був розроблений і затверджений «Проект утримання та реконструкції». Зараз під деревами і кущами зайнято 25 га території парку, а його лісистість складає 80,7 %. В парку росте більше 80-ти видів дерев і кущів. Завдяки хорошим екологічним умовам, парк культури і відпочинку ім. Горького є важливим місцем для гніздування, а також перебування під час міграції та зимівок біля 70-ти видів птахів. Незважаючи на значну кількість дуплісних дерев, в парку зафіксовано не велике видове різноманіття птахів – дуплегніздів [2].

Дослідуючи роль центрального парку культури і відпочинку ім. Горького для міста Мелітополь ми дошли до висновку, що цей архітектурно-ландшафтний комплекс в межах міста виконує ряд функцій, основними з яких на нашу думку є:

культурно–розважальна – функція організації культурного відпочинку і розваг, яка полягає в організації в парку масових свят, концертів, фестивалів, ігрових рухливих форм спілкування людини з природою, тематичних виставок різного рівня, гуртків, секцій, творчих об'єднань та художніх

колективів для творчої частини населення міста Мелітополь та людей небайдужих мистецтву;

спортивно–оздоровча – полягає в організації та проведенні спортивних свят, створенні фізкультурно – оздоровчих та спортивно – масових об'єктів – більярдних, спортивних секцій для різних вікових груп мешканців м. Мелітополь;

компенсаторна – полягає в тому, що парк культури і відпочинку являються дієвим засобом компенсації та розрядки психічного і фізичного напруження людини, його релаксації соціальної та психологічної;

просвітницька – полягає в тому, що діяльність парку культури і відпочинку сприяє збагаченню життєвого досвіду відвідувачів, розвиває індивідуальні здібності, допомагає накопиченню інтелектуального потенціалу, поширює інтерес до історії рідного міста та найбільш його важливих надбань;

екологічна – полягає в тому, що парк культури і відпочинку являється практично єдиною територією в умовах антропогенного ландшафту населених пунктів, яка покликана покращувати санітарно – гігієнічний стан навколишнього середовища, створювати сприятливий психологічний та екологічний мікроклімат для повноцінної життєдіяльності людини, а також значно підвищує рівень екологізації свідомості мешканців міста Мелітополь.

В умовах зростаючої екологічної кризи парк залишається особливим природним осередком, що спроможний поліпшувати санітарно – гігієнічний стан навколишнього середовища, створювати сприятливий мікроклімат для повноцінної життєдіяльності людини [3].

З метою раціонального природокористування, екологічного виховання, підвищення екологічної культури широких верств населення, створення привабливого природного середовища для активного та пасивного відпочинку відвідувачів необхідно провести ряд архітектурно – ландшафтних заходів для збереження, утримання та ландшафтної реконструкції території парку ім. Горького, а саме:

1. Закінчити капітальний ремонт зеленого господарства у парку ім. Горького.

2. Розпочати роботи з капітального ремонту зеленого господарства на окремих кварталах парку.

3. Розпочати роботи з капітального ремонту алей та доріжок в парку ім. Горького, під'їзної дороги до парку. Створення місць для паркування біля парку.

4. Продовжити інвентаризації зеленого господарства та земельних ділянок, на яких розташовано парк; проведення технічної інвентаризації об'єктів нерухомості.

5. Закінчити роботи з розробки генерального плану розвитку парків.

6. Розробити проект подальшої ландшафтної реконструкції території парку.

7. Виконати роботу з поточного утримання зеленого господарства та благоустрою території парку:

- забезпечення висадки квітників та клумб, збереження та належний догляд за насадженнями, квітниками, клумбами, газонами;

- вживання протягом року необхідних заходів щодо боротьби із шкідниками та хворобами зелених насаджень;

- видалення сухостійких дерев та чагарників, вирізування сухих і поламаних гілок;

- заміна у повному обсязі засохлих та пошкоджених, а також садіння нових дерев і кущів;

- знешкодження карантинних та шкідливих для здоров'я відвідувачів рослин;

- прибирання території від сміття;

- проведення опорядження доріжок і стежок для занять спортивною ходьбою,

велосипедних прогулянок, затишних куточків природи.

8. Придбати транспортні засоби для благоустрою та утримання території парку.

9. Отримати нормативно – правової та технічної документації на проведення робіт з очищення та благоустрою прилеглої до нього території

Таким чином, основною метою плану з перспективи розвитку та реконструкції парку культури та відпочинку ім. Горького на 2015 – 2016 роки, на основні реалізації умов розвитку паркової культури на наступний рік є:

- продовження роботи із збереження, утримання та корінного відновлення парку міста;

- подальшого розвитку та удосконалення соціально – культурної діяльності парку культури та відпочинку, як найбільш масового та демократичного осередку реалізації міської політики по задоволенню, формуванню та розвитку зростаючих культурних потреб населення в умовах природного середовища;

- створення найбільш сприятливих умов для організації дозвілля, відпочинку широких верств населення, глибокого емоційного сприйняття відвідувачами духовних цінностей, забезпеченні внутрішнього психологічного комфорту, духовної та емоційної гармонії стану людини та навколишнього середовища, створення умов для усї категорії населення користуватися парковими послугами.

Література

1. Харитонова Е.Л. // Парк юности нашей. Книга вторая. Издание второе. Городской парк 1941 – 1945 г. / Издательство Мелитополь, 2005. – 147с.
2. Головін В.В., Горащук Н.І., Коба В.Т., Соколова І.Г., Пересветова Е.І. // Програма моніторингу довкілля Запорізької області. Запоріжжя., 2001. – 182 с.
3. Інформаційний екологічний атлас Запорізької області. - Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Запорізької області / Видавець ПП ПС «Містобудівник», Запоріжжя, 2012.